

TEKSTİL İHRACATI 8 AYDA 21 MİLYAR DOLARI GEÇTİ

● İstanbul Fuar Merkezi'nde düzenlenen Texhibition Kumaş ve İplik Fuarı (Texhibition İstanbul) dün kapılarını açtı. Fuara katılan Bakan Ömer Bolat, tekstil ve konfeksiyon sektörünü asla ihmal etmediklerini ve etmeyeceklerini belirterek, "Tekstil ve konfeksiyonda bu yıl ilk 8 ay itibarıyla 21,2 milyar dolar ihracatımız var. Geçen yılın tamamında yaklaşık 33 milyar dolardı" ifadelerini kullandı. Fuarın açılışına Bolat'ın yanı sıra TİM Başkanı Mustafa Gültepe, ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan, ITO Başkanı Şekib Avdagıç de katıldı.

Temel amacımız düşük enflasyonla güçlü büyüme

Yerel Zincirler Buluşuyor Konferansı'na katılan Ticaret Bakanı Ömer Bolat, "Temel amacımız istikrarlı bir yapıda Türkiye'nin düşük enflasyonla güçlü büyüme dönemini gerçekleştirmesidir" dedi.

Yerel Zincirler Buluşuyor Konferansı ve Fuarı'nın açılışına katılan Ticaret Bakanı Ömer Bolat, perakendeciliğin, ticaretin başlangıç noktasının kendi geleceğimizde Ahilikten geldiğini belirterek, hükümet olarak Ahilik Haftası'nın kutlanmasına ve etkinliklere büyük önem verdiklerini söyledi. Perakende sektörü içinde gıda perakendeciliği oranının yüzde 17 olduğunu ifade eden Bolat, ticaret hayatı içinde her sektörde olduğu gibi haksız uygulamalara yönelenlerin olduğuna vurgu yaptı. 'İstikrar her şeyin başında

gelmektedir' diyen Bolat şunları kaydetti:

PERAKENDEDE DİJİTALLEŞME

"Ekonomide dalgalanmaların en aza indirildiği dönemde ticaret daha kolaylaşmakta, ekonomi daha düzgün işlemekte, düşük faiz dönemi, düşük enflasyon dönemi ve istikrarlı ticaret herkesin istediği bir şey olmaktadır. Hükümetimiz OVP çerçevesinde enflasyonu 2026 sonuna kadar tek haneli rakama indirme konusunda kararlı bir politika izlemektedir. Temel amacımız istikrarlı

bir yapıda Türkiye'nin düşük enflasyonla güçlü büyüme dönemini gerçekleştirmesidir."

Teknolojinin gelişimi ile birlikte perakendecilikte 'dijitalleşme' kavramının ortaya çıktığını aktaran Bolat, şu ifadeleri kullandı: "Dijital ve fiziksel dünyaların buluşma noktası haline geldi perakendecilik sektörü. Sadece dijitalle adapte olunmamalı. Asıl olan tüketicinin düzgün, kolay, hijyenik ve makul fiyatlarda hizmet almasıdır." Bu arada fuara TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu da katıldı.

TEXHIBITION KUMAŞ VE İPLİK FUARI KAPILARINI AÇTI

TİM Başkanı Mustafa Gültepe, "Tekstil ve hazır giyim dün Türkiye'de güçlüydü. Bugün de güçlü, yarın da güçlü olacak. Texhibition İstanbul, sektöre gerçekten bir kaldıraç etkisi yapıyor." dedi.

Texhibition Kumaş ve İplik Fuarı (Texhibition İstanbul), kapılarını ziyaretçilerine açtı. İstanbul Fuar Merkezi'nde (İFM) düzenlenen fuarın açılışı, Ticaret Bakanı Ömer Bolat, İstanbul Valisi Davut Gül, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) Başkanı Mustafa Gültepe, İstanbul Sanayi Odası (İSO) Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan, İstanbul Ticaret Odası (İTO) Başkanı Şekib Avdagiç, İstanbul Tekstil ve Hammaddeleri İhracatçıları Birliği (İTHİB) Başkanı Ahmet Öksüz'ün katılımıyla gerçekleştirildi.

TİM Başkanı Gültepe, burada yaptığı konuşmada, "Tekstil ve hazır giyim dün Türkiye'de güçlüydü. Bugün de güçlü, inşallah yarın da güçlü olacak. Texhibition İstanbul, sektöre gerçekten bir kaldıraç etkisi yapıyor." dedi.

Son 1,5 yılda bazı sektörlerde rekabetçilik konusunda sıkıntıların olduğunu belirten Gültepe, şunları kaydetti:

"Tekstil ve hazır giyim en fazla etkilenen sektörlerin başında geliyor. 2023 yılını maalesef eksiyle kapattık. Yüzde 6-7 civarında bir eksi

oldu. 2024 yılının ilk 8 ayında yine eksi. Son iki ayda bir toparlanma gözüktü de eksiyle kapatmış olduğumuz bir sektör var. Şimdi tabii ekonomik değerler, ekonomik farklılıkları sürekli söylüyoruz. Sadece şunu söyleyebilirim makas sürdürülebilir değil. Yani makas biraz daha birbirine yaklaşırsa bizim, tekstil ve hazır giyimciler olarak ve diğer sektörler olarak bence ortaya koymuş olduğumuz orta vadeli programlardaki ciroları ve ihracatları yakalamama şansımız yok. Güzel bir trend yakaladık."

İTO Başkanı Şekib Avdagiç de Türkiye'nin stratejik sektörleri bulunduğunu, bu sektörlerin ülkenin geleceği için önemli olduğunu belirtti, şöyle devam etti:

"Çünkü ülkenin gücünün kaynağıdır. Ekonomiye ayakta tutar, üretim çarklarının dönmelerini sağlar. Tekstil sektörü de böyledir. Ekonomiye sürekli taze kan pompalar, istihdamı sağlar, ihracat odaklı üretimiyle ülkemize döviz getirir. O nedenle bu sektör gücünü kaybetmeye başlarsa, ekonomi gücünü kaybetmeye

başlar. Toplumun dengesi sarsılır. Çünkü tekstil, aynı zamanda Türkiye'nin vasıflı, vasıfsız en büyük işveren sektörüdür. Bugünlerde azalsa da 400 bine ulaşan istihdamıyla, Türkiye'deki ekonomik dengenin de sosyal dengenin de mimarıdır. Bu sektörün odağında sürekli değişim var. Teknolojik değişim ile tasarım-moda değişimi at başı gider." İTHİB Başkanı Ahmet Öksüz de bugün alanında marka olan Texhibition İstanbul gibi, markalaşmaya daha fazla emek harcanması gerektiğini söyledi. Öksüz, "Küresel markalara satın alma veya ortaklık modeli ile yatırım yapmalıyız. Markalı ihracat için yeni yol haritaları belirlemeliyiz. Kardeş sektörümüz hazır giyim ile bir bütündür." diye konuştu.

Daha güçlü hazır giyim markalarının varlığının, daha güçlü tekstil sektörünün vazgeçilmez bir parçası olduğunu vurgulayan Öksüz, "Bugün 6. kez kapılarını açan fuarımızla 43 bin metrekare alanda, 527 katılımcı firmamız, 100'ün üzerinde ülkeden 28 bini aşkın ziyaretçiyle bir araya gelecek." ifadelerini kullandı.

ÖNERİ - YORUM Şeref Oğuz seref.oguz@nbe.com.tr

Sanayinin kan kaybı, kanıma dokunuyor

Sanayi, bir şeyden çok üretmektir. Eğer sanayiniz %20'nin üzerinde ise diğer sektörleriniz daha istikrarlı büyür, sürdürülebilir kalkınır ve dünya ticaretinde söz sahibi olursunuz. Türkiye, üretmek ve ürettiğini satmak zorunda... Çin'den İtalya'ya bunu başarabilen sayılı ülkelerden biriyiz çok şükür.

Dışa açık büyüme modeliyle yol alan ülkemizde, sanayi üretimi son derece kritik veridir. TÜİK'in Temmuz verisi, sanayi üre-

timinin yıllık bazda %3,9 gerilediğini söylüyor. Ayıkta binde 4 kıpırdasa da sanayinin kan kaybı uykularımızı kaçırıyor, kanıma dokunuyor. Hele ki imalat sanayideki kan kaybı...

GELECEK GÜVENCEMİZ
ORGANİZE SANAYİ
BÖLGELERİ

Bundan çeyrek asır önce Anadolu Kaplanları, nicelikleriyle belirginleşiyordu. Bu süreç, 300'den fazla organize sanayi bölgesiyle doruğa ulaştı, ihracatta ciro rekorları kırdı, dış ti-

caletimiz yeni pazarlar ve farklı ürünlere doğru genişledi. Gezgende ihracat yapılmadık ülke, gümrük sahası bırakmadık.

Günümüzde Anadolu Kaplanları, nicelikten niteliğe doğru eviriliyor. Artık başarılarını ihracat ciroları ile değil, kilogram ihracat değeriyle ölçüyorlar. Bu, ülkemizin üretim kaslarının en değerli özelliğidir ve bunu sürdürülebilmek, cari açığı yönetmek açısından son derece hayatidir. Sanayimiz iyi ki vardır.

İKİ SORU İKİ CEVAP / Kan kaybına dair...

■ Kan kaybının sebebi nedir?

Elbette ekonomi yönetimi... Tek sebebe bağlamak yanlış olur.

■ Hangi olası tehlikeler yolda?

İki önemli kırılım; 1- sermaye malları faslında %8'lik düşüş, 2-yüksek teknoloji faslında %20.2'lik düşüş. Bu veri, şirketlerin Ar-Ge harcamalarını azaltarak yüksek teknoloji üretiminden uzaklaştığını gösteriyor. Yüksek faiz ve sıkı para politikaları şirketlerin bu yatırımları yapmasına engel oluyor.

Hükümetin kuru baskılaması, enflasyonun maliyetleri zıplatması, dünyadaki artan dış ticaret riskleri, finansal erişim sorunları... Say say bitmez. Fakat temel sıkıntı; sanayi sektörünün önemini kavranılmamasıdır.

not BAHÇIVAN: "BU ENFLASYON ÖNCEKİLERDEN ÇOK FARKLI"

İstanbul Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**'ın Meclis toplantısında söyledikleri, sanayiye dair kritik mesajlar iletiliyor bize... "Bugünün enflasyonu ile 70'li, 80'li, 90'lı yılların enflasyonunu karşılaştırmamak, karıştırmamak gerekir." Peki, bugün farklı olan, nedir?

"Çünkü bugünkü enflasyon, ekonomik olarak da, sosyolojik olarak da ve daha önemlisi topluma kalıcı olarak bırakmış olduğu hasar bakımından da, o yıllardaki enflasyondan çok daha farklı." Fiyat istikrarından uzaklaşmaya dikkat çekiliyor ve bunun toplumdaki etik, ahlak kodlarındaki kırılmalar...

"Çalışma dünyası ve günlük hayatın etik ve ahlak kurallarında bu enflasyonun yarattığı tahribat maalesef artarak

kendini gösteriyor. Bu enflasyon sosyolojik olarak çok daha farklı bir enflasyon..." Kıscaca, enflasyon önceliklerden farklı ve endeksi düzeltirsiniz de giden etik/ahlak zor geri gelecektir.

Bildiğim kadarıyla: eğer ülkede sanayi öksürüyorsa, ekonomi yatağa düşer, ihracat gelirler, cari denge yönetilemez ve döviz sıkıntısı baş gösterir. İhracatın dinamosu imalat sanayii ise bu aygıtın tüm ekonominin girdilerini negatif etkileyecek, orta vadede makroekonomik krizleri tetikleyecektir.

Ülkemizin 2 döviz dinamosu var; 1-ihracat, 2-turizm... Her ne kadar turizm iyi gidiyor olsa da döviz ihtiyacımızı karşılayabilmek ihracata ve bunun üretimi kasi olan sanayiye gözümüzü gibi bakmalıyız.

HABER

İSO İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2023

KOBİ'lerin enflasyonla imtihanı

İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) açıkladığı **İSO Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2023'** araştırmasına göre; üretimden satışlarda; Biska Tekstil 2 milyar 958 milyon TL ile ilk sırayı alırken; Karel Elektronik 2 milyar 949 milyon TL ile

ikinci, Küçükçalık Tekstil 2 milyar 945 milyon TL ile üçüncü oldu. 2023'te **İSO İkinci 500'**ün üretimden satışları enflasyonun altında kalan ve reel olarak gerileyen **İSO İkinci 500,** satışların yanı sıra karlılıkta da zayıf performans gösterdi.

İstanbul Sanayi Odası (İSO), Haziran'da açıkladığı **"İSO Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2023"** araştırmasının ardından, **İSO 500** Büyük şirketlerine nazaran daha küçük ve orta ölçekli kuruluşları (KOBİ'leri) kapsayan **"İSO Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2023 (İSO İkinci 500)"** araştırmasının sonuçlarını da açıkladı.

İSO İkinci 500-2023 araştırması, her yıl olduğu gibi bu yıl da KOBİ'lerin içinden geçtiği ekonomik ve finansal koşulları, ihracat performanslarını, Ar-Ge ve teknoloji faaliyetlerine ilişkin göstergeleri açısından önemli sonuçlar ortaya koydu. **İSO İkinci 500** sonuçlarına bakıldığında; 2023'te **İSO İkinci 500'**ün üretimden satışları %42.2 artarak 695 milyar TL'den 988 milyar TL'ye çıktı. 2021 ve 2022'ye göre zayıf bir performansla işaret eden bu artışta yavaşlayan küresel talep, yaşanan deprem felaketi, uzun seçim dönemi ve ardından yeni ekonomi politikaları doğrultusunda uygulanan sıkılaştırma politikaları belirleyici oldu.

İSO İkinci 500'ün üretimden satışlarındaki değişimler, yıl sonu TÜFE enflasyonundan

arındırılarak incelendiğinde; 2023'te üretimden satışların %13.7 gerilediği görüldü. Reel değişimler hesaplanırken son yıllarda olduğu gibi yine yıl sonu TÜFE enflasyonu kullanıldı. Fakat 2023 yılı boyunca yıllık enflasyon oldukça değişken bir seyir izlediği unutulmamalı. Yıl sonu enflasyonu TÜFE'de %64.77 iken, ÜFE'de %44.22 ile daha düşüktü. Yıllık ortalama enflasyon ise TÜFE'de %53.86, ÜFE'de ise %49.93 gerçekleşti. Sonuç olarak hangi gösterge kullanılırsa kullanılsın, 2023'te **İSO İkinci 500'**ün üretimden satışları enflasyonun altında kaldı ve reel olarak gerileme gösterdi. Örneğin; eğer bu hesaplama, ortalama TÜFE enflasyonu kullanılarak yapılsaydı reel gerileme %7.6 olacaktı.

İSO İkinci 500'ün en büyük üç şirketi

2023 yılı **İSO İkinci 500'**de üretimden satışlar büyüklüğüne göre; 2 milyar 958 milyon TL ile ilk sırayı alan 'Biska Tekstil San. ve Tic. A.Ş.' aldı. 2 milyar 949 milyon TL ile 'Karel Elektronik San. ve Tic. A.Ş.' ikinci, 'Küçükçalık Tekstil San. ve Tic. A.Ş.' 2 milyar 945 milyon TL ile üçüncü oldu. Biska Tekstil, 2022'de **İSO 500'**de 405. sırada, Karel Elektronik, 2022'de **İSO İkinci 500'**de 107. sırada, Küçükçalık Tekstil, 2022'de **İSO 500'**de 374. sıradaydı.

2023 yılı **İSO İkinci 500** sıralamasına üretimden satışları 2 milyar 958 milyon TL ile 1 milyar 294 milyon TL arasında kalan şirketler girebildi. **İSO İkinci 500'**ün 2022 yılı liste-

2022 Sıra No	2023 Sıra No	Kuruluş	Üretimden Satışlar (Net) (TL)
-	1	Biska Tekstil	2.957.551.888
107	2	Karel Elektronik	2.949.091.598
-	3	Küçükçalık Tekstil	2.944.561.614
-	4	Bor Şeker	2.939.069.709
-	5	Dioki Petrokimya	2.935.868.496
-	6	Klimasan Klima	2.935.348.999
57	7	Çukurova İnşaat Makinaları	2.932.290.135
-	8	Orta Anadolu Ticaret ve Sanayi İşletmesi	2.918.318.601
121	9	Palmye Dokuma İplik Tekstil	2.914.263.732
-	10	Kahramanmaraş Kağıt	2.908.213.559

“Olumsuzluklarına rağmen istihdamını %9.1 arttırdı”

Erdal
Bahçivan

ISO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, 1968'den bu yana her yıl açıkladıkları **ISO 500** gibi, 1997'den bu yana Türkiye'nin en büyük 1000 şirketini kapsayan araştırmaların ikinci versiyonu **ISO İkinci 500**'ün de **sanayinin** genel görünümünü en az **ISO 500** kadar güçlü bir şekilde ortaya koyduğunu söyledi: “**ISO 500** ile kıyaslandığında görece daha küçük ve orta ölçekli firmaları kapsayan **ISO İkinci 500** kuruluşlarımızın 2023 performansına bakıldığında; dünyada yüksek jeopolitik gerilimler, artan kutuplaşma ve sıkı para politikaları gibi küresel büyümeyi baskılayan bir dizi gelişmenin etkilerini görüyoruz. Ülkemizdeki gelişmelere baktığımızda da 6 Şubat deprem felaketi ve ekonomi politikalarındaki radikal dönüşümün yansımaları var **ISO İkinci 500** sonuçlarında.”

Özellikle ekonomiyi yeniden rasyonel bir zemine çekmeye yönelik politikalar çerçevesinde faizlerin kademelili fakat güçlü bir şekilde yükseltilmesinin doğal olarak **sanayinin** finansman ve faaliyet koşullarına yansımalarını belirten Bahçivan, dolayısıyla **ISO İkinci 500**'ün ekonomik ve finansal büyüklüklerini değerlendirirken bu gelişmeleri de göz önünde bulundurmakta yarar bulunduğunu kaydetti: “Örneğin; **ISO İkinci 500**'ün üretimden satışları 2023'te ivme kaybederek enflasyonun

altında bir büyüme kaydederken, bu şirketlerin ihracatının da bir önceki yıla göre %6.5 daralması dikkat çekti. Öte yandan, **sanayi** istihdamının nispeten durağan seyrettiği bir yılda **ISO İkinci 500**'ün ücretli çalışan sayısındaki %9.1'lik artış dikkat çekici ve takdire değerdir. **ISO İkinci 500**'ün, **ISO 500**'le kıyaslandığında daha çok küçük ve orta ölçekli firmaları içermesi bakımından finansal koşullardaki dalgalanmalara karşı daha hassas olduğunu söylemek mümkün. Nitekim finansman giderleri, kambiyo zararları ve ödenen faizlerin net katmadeğerdeki payı gibi veriler, 2023'ün ikinci yarısına başlayan ekonomideki politika değişiminin ilk yansımalarını sunuyor. Şirketler faaliyet karlılığını büyük oranda korusa da artan finansman maliyetleri ve kambiyo zararlarının dönem karlılığını zayıflattığı görülüyor.”

“**Sanayi kuruluşlarımız önemli bir sınav verdi**”: **Erdal Bahçivan**, şunları ifade etti: “**ISO 500**'de de her yıl dikkatle takip ettiğimiz Ar-Ge ve teknoloji faaliyetlerine ilişkin göstergelerin **ISO İkinci 500**'deki görünümüne baktığımızda; 2023'te **ISO İkinci 500**'ün teknoloji yoğunluklarına göre katmadeğer dağılımı kısmi bir iyileşme sinyali verse de ulaşılan noktanın tipki **ISO 500**'de olduğu gibi tatmin edici olmadığı açık. Özellikle üretimden satışlara oranla Ar-Ge harcamalarının son üç yıldır patinaj yapmasını, dijitalleşme ve yeşil dönüşümün küresel rekabete damga vuracağı bir gelecek açısından üzerinde durulmaya değer görüyoruz. Özetlemek gerekirse, **ISO İkinci 500**'ün performansını değerlendiren 2023'ün iç ve dış dinamikler açısından rahat bir yıl olmadığını, ülkemiz ekonomi politikalarında kritik bir sürece girerken **sanayi** kuruluşlarımızın yeni zorluklarla karşılaştığını ve önemli bir sınav verdiğini unutmamamız gerekiyor. Yine de sonuçlar, **Sanayicimizin** en zor faaliyet koşullarında dahi ülkemize karşı olan sorumluluklarını fedakârca yerine getirdiklerini ortaya koymaktadır. Yaşanan tüm zorluklara rağmen, yatırımlarıyla ekonomik büyümemize, ihracatımıza ve istihdama katkılarını sürdürmektedir.”

sinde yer alan şirketlerin üretimden satışları ise 2 milyar 54 milyon TL ile 886 milyon TL bandında gerçekleşmişti.

76 yeni kuruluş ISO İkinci 500'de; 37 kuruluş ISO 500'den ISO İkinci 500'e geriledi: 2023'te 76 yeni kuruluş **ISO İkinci 500** sıralamasında yer alma başarısı gösterdi. 37 kuruluş geçen yıl **ISO 500**'de iken bu yıl **ISO İkinci 500**'e geriledi. 387 kuruluş ise son iki yılda da **ISO İkinci 500** sıralamasında yer aldı.

Ihracatta %6.5 düşüş: 2023'te zayıflayan küresel büyüme dinamiklerine rağmen Türkiye'nin ihracatı binde 5 artarak 255.4 milyar dolara yükseldi. Aynı yılda Türkiye **sanayi** ihracatı binde 2 düşüşle 245.6 milyar dolara geriledi. **ISO İkinci 500**'ün ihracatı ise %6.5 düşüşle 15 milyar dolar olarak gerçekleşti. Türkiye geneli ve **ISO 500**'ün

altında bir performansa işaret eden bu durum, nispeten daha küçük ve orta ölçekli kuruluşların dış pazarlara açılma ve rekabet gücünü koruma anlamında önemli ölçüde zorlandığını gösterdi.

Bu gelişmeler sonucunda **ISO İkinci 500**'ün Türkiye **sanayi** ihracatı içindeki payı 2023'te 0.4 puan azalarak %6.1'e geriledi.

Satışların yanı sıra karlılıkta zayıf performans

2023'te **ISO İkinci 500**, satışlarının yanı sıra karlılıkta da zayıf bir performans ortaya koydu. **ISO İkinci 500**'ün faaliyet karı %44.9 artarak 100.4 milyar liradan 145.5 milyar liraya çıktı. Buna karşılık aynı dönemde faaliyet karlılığı

HABER

%12.6 ile aynı kaldı. Benzer şekilde, faiz, amortisman ve vergi öncesi kar büyüklüğü %46'lık artışla 121.1 milyar liradan 176.8 milyar liraya ulaştı. Bu artışa rağmen FAVÖK karlılığı sadece binde 1 puan artarak %15.3 oldu. Vergi öncesi kar ve zarar toplamı ise %26.8 artarak 74.7 milyar liradan 94.7 milyar liraya yükseldi. Ancak satış karlılığı 1.2 puan düşüşle %9.4'ten %8.2'ye indi.

Karlılıktaki zayıf performans, kar ve zarar eden kuruluşlar sayısında da kendini açıkça gösterdi. ISO İkinci 500'de vergi öncesi dönem kar ve zarar büyüklüğüne göre 2022'de kar eden kuruluş sayısı 457 iken, bu sayı 2023'te 428'e geriledi. Zarar eden kuruluş sayısı da 43'ten 72'ye yükseldi. Bu sayı, 2018 sonrasındaki en yüksek değer olarak dikkat çekti. Diğer taraftan, operasyonel karlılığı gösteren faiz, amortisman ve vergi öncesi kar ve zarar büyüklüğü esas alındığında, kar elde eden firma sayısınının 495 ile aynı kaldığı ve yüksek seviyesini koruduğu görülüyor.

ISO İkinci 500'ün karlılık bileşenleri geçen yılla kıyaslandığında, 2023'ün en çarpıcı gelişmesi; net kambiyo zararının neredeyse 5 katına çıkarak 4.1 milyar

liraya ulaşması. Net kambiyo zararındaki bu yüksek oranlı artışa karşılık kambiyo işlemleri haricindeki diğer gelirlerden elde edilen net kar 18.5 milyar liraya çıkarak kur

zararını fazlasıyla telafi etti. Böylece net üretim faaliyeti dışı gelirlerin net satışlara oranı %0.8'den %1.2'ye çıktı. Üretim faaliyeti dışı gelirler içerisinde faiz, temettü, iş-tirak, menkul kıymet, duran varlık satışı, komisyon vb. gibi pek çok kaleme yer alıyor.

ISO İkinci 500'ün üretim faaliyeti dışı gelirlerin dönem kar ve zarar toplamı içerisindeki payına bakıldığında; son 5 yılda oldukça dalgalı bir seyir izlediği görülüyor. 2022'de %8.7'ye gerileyen bu oran, 2023'te yeniden %15 bandının üzerine çıktı. Net kambiyo zararındaki artışın olumsuz etkisine rağmen üretim faaliyeti dışı gelirlerin toplam karlılığa katkısı artmış durumda.

Karın yarısına yakını finansman giderlerine: Finansman giderleri 2023'te de; ISO 500'deki gibi, ISO İkinci 500'de de sanayi kuruluşlarının karlılıklarında temel belirleyicilerden biri olmayı sürdürdü. ISO İkinci 500'ün finansman giderleri %103.1 artarak 65.6 milyar TL'ye yükseldi. Aynı yılda faaliyet karı %44.9 artışla 145.5 milyar TL'ye çıktı. Böylece finansman giderlerinin faaliyet karına oranı 12.9 puan artışla %45.1'e yükseldi. Son 12 yıllık ortalamanın %44 olduğu düşünüldüğünde; yıllardan beri hep işaret edildiği gibi sanayici elde ettiği karın yarısına yakını finansman giderlerine ayırmak gerçeğinden kurtulamıyor. Şirketler faaliyet karlılığını büyük oranda korusa da artan finansman maliyetleri ve kambiyo zararları dönem karlılığını zayıflatıyor.

Aktifler, özkaynaklar ve borçlar arttı

Firmaların varlık ve kaynak yapısındaki gelişmeler incelendiğinde; 20 yıl aradan sonra hayatımıza giren enflasyon muhasebesi uygulamasının ISO İkinci 500'ün bilanço büyüklüklerini önemli ölçüde etkilediğini görüyoruz. 2023'te enflasyon düzeltmesi sonrası verilerle ISO İkinci 500'ün aktif toplamı %110.4 artarak 1.4 trilyon liraya ulaştı. Bu artışın 343 milyar liralık kısmı enflasyon düzeltmesinden kaynaklandı. Aktiflerin alt kalemlerine inildiğinde, enflasyon düzeltmesinden esas olarak etkilenen duran varlıklar %181.6 artarak 668 milyar liraya çıktı. Buna karşılık dönen varlıklardaki artış %70.1 ile çok daha sınırlı gerçekleşti.

Pasif tarafta ise özkaynaklar 2023'te enflasyon düzeltmesi sonrası verilerle %152.1 artarak 740 milyar liraya yaklaştı. Bu kalemden enflasyon düzeltmesinin etkisi 339 milyar lira oldu.

Toplam borçlardaki etki ise düzeltmenin parasal olmayan kıymetlere uygulanmış olması nedeniyle çok daha düşük düzeyde gerçekleşti. Şöyle ki; düzeltme sonrası verilerle toplam borçlar %76.7 artarak 641 milyar liraya çıkarken, düzeltmenin etkisi 4 milyar lira ile sınırlı kaldı.

Borç/özkaynak ilişkisi tablosuna bakıldığında, enflasyon düzeltmesinin etkisiyle ISO İkinci 500'ün kaynak yapısında özkaynaklar lehine önemli bir gelişme sağlandığı açıkça görülüyor. 2022'de %44.7 olan özkaynak payı, 2023'te enflasyon düzeltmesi yapılmaması halinde %38.6'ya düşecekken; düzeltme sonrası %53.6'ya yükseliyor. Başka bir ifadeyle enflasyon düzeltmesi ISO İkinci 500'ün bilançosunda özkaynak payını 15 puan artırarak toplam borçların üzerine çıkarıyor. Bu noktada enflasyon düzeltmesi uygulamasının, işletme bilançolarının gerçeğe yaklaşması ve finansal göstergelerin daha sağlıklı bir şekilde yorumlanması açısından önemi de ortaya çıkmış oluyor.

Daha güçlü kaynak yapısı: Borçların alt kalemleri incelendiğinde; ISO İkinci 500'de mali borçlar %66 artışla 303 milyar liraya, diğer borçlara %87.5 artışla 338 milyar liraya çıktı. Enflasyon düzeltmesinin yalnızca parasal olmayan kıymetlere uygulanması nedeniyle mali borçlar hemen hemen hiç etkilenmezken diğer borçlardaki etki ise %1.2 ile oldukça sınırlı kaldı. Son üç tablo, enflasyon düzeltmesinin, bilançoların aktif tarafında duran varlıklar, pasif tarafında ise özkaynaklar üzerinden önemli bir değişim yarattığını ortaya koyuyor. Bu da daha güçlü bir kaynak yapısının ortaya çıkmasını sağlamış durumda.

Diğer borçlar, mali borçlardan hızlı artıyor: Borçların gelişimine bakıldığında, 2021 ve 2022'ye benzer şekilde 2023'te de diğer borçların mali borçlardan daha hızlı arttığı görülüyor. Bu durum muhtemelen geçtiğimiz yılın ikinci yarısında finansmana erişim koşullarında yaşanan sıkışmanın etkilerini yansıtıyor. Diğer taraftan vade yapıları incelendiğinde ise kısa vadeli mali borçlardaki artışın %59.4 ile uzun vadeli mali borçlardaki %76.4'lük artışın altında kaldığı dikkat çekiyor. Bu

durum, kısa vadeli mali borçların toplam mali borçlar içindeki payına da yansımış gözüküyor. 2021'in ardından 2022'de artışını sürdüren kısa vadeli mali borçların toplam borçlar içindeki payı, 2023'te %59.1'e geriledi. Ancak yine de bu oran 2021 ve öncesine göre oldukça yüksek düzeyde kalmaya devam etti.

Devreden KDV alacakları sorununu enflasyondaki yüksek seyir derinleştiriyor: Sanayicilerin son yıllarda makul bir çözüm bulunmasını beklediği konulardan biri olan devreden KDV alacakları, gerek ISO 500 gerekse ISO İkinci 500 şirketleri için ciddi bir sorun olmaya devam ediyor. Bu yük, ISO 500 için 2023'te enflasyon düzeltmesi sonrası verilerle %36.5 artışla 66.8 milyar TL'ye yaklaşmıştı. ISO İkinci 500'de de devreden KDV, enflasyon düzeltmesi sonrası verilerle bir önceki yıla göre %58.3 artarak 14.1 milyar TL'ye yükseldi. Bu gelişmeler sanayi kuruluşlarının sıfır faiz ve sonsuz vade ile devlete borç vermesi anlamına gelen devreden KDV sorununun azalmak yerine daha da arttığını gösterirken enflasyondaki yüksek seyrin de sorunu derinleştirdiği görülüyor.

ISO, uzun yıllardır indirilemeyen KDV'nin işletmeler üzerinde oluşturduğu finansman yükünün azaltılması ve şirketlerin nakit finansman ihtiyacının karşılanması amacıyla, devreden KDV tutarının, Avrupa ülkelerindeki uygulamalara paralel bir şekilde mükellefe iade edilmesi ve sürecin kolaylaştırılmasına yönelik düzenlemeler yapılması gerektiğini savunuyor.

Orta-yüksek teknolojide artış

ISO İkinci 500'ün dikkat çeken bir başka göstergesi de teknoloji yoğunluklarına göre yaratılan katma değer dağılımı. Bu verilere bakıldığında; en yüksek payı %44.6 ile yine düşük teknoloji yoğunluklu sanayilerin aldığı ve bu grubun geçen yıla göre 4.6 puanlık düşüşle tek gerileme yaşanan grup olduğu görülüyor. Buna karşılık orta-düşük teknoloji sanayilerin payı 0.9 puan artarak %26.2'ye; orta-yüksek teknoloji sektörlerin payı 2.6 puan artışla %25.7'ye ve yüksek teknoloji grubunun payı ise 1.2 puan artışla %3.6'ya yükseliyor.

Bu veriler, özellikle orta-yüksek ve yüksek teknoloji sektörlerin payında kısmi bir iyileşmeyi işaret etse de ulaşılan noktanın yeterli olmadığı açık. Dijitalleşme ve yeşil dönüşümün küresel rekabete damga vuracağı bir gelecek açısından bunun henüz bir başlangıç olduğu ve arttırılması için daha çok çaba sarf etmemiz gerektiği açık.

Ar-Ge yapan kuruluş sayısı 1 adet azaldı; 227 oldu: Sanayi kesiminin rekabetçiliği için Ar-Ge faaliyetleri hayati önem taşıyor. ISO İkinci 500'de Ar-Ge yapan kuruluş sayısı, 2021'de 235 ile en yüksek seviyesine ulaştıktan sonra son iki yılda durağanlaşmış gözüküyor. 2022'de 228'e gerileyen Ar-Ge yapan kuruluş sayısı 2023'te de 1 adet daha azalarak 227 oldu.

Ar-Ge harcamaları 3.9 milyar TL oldu: Ar-Ge yapan firma sayısındaki durağanlığa rağmen 2023'te ISO İkinci 500'ün Ar-Ge harcamaları anket verileriyle 3.9 milyar TL oldu. Bu rakam, 2022'deki 2.8 milyar TL'lik harcama tu-

tarına göre %41.5'lik artışa işaret ediyor. Buna karşılık, Ar-Ge harcamalarının üretimden satışlara oranı ise binde 4'ler ile son üç yıldır patinaj yapıyor. Teknolojiye dayalı nitelikli ve katma değer üretebilen bir sanayi için firmalarımızın Ar-Ge'yi daha çok odaklarına almaları gerekiyor.

İstihdam %9.1 arttı: Sanayi istihdamının nispeten durağan seyrettiği 2023'te ISO İkinci 500'ün istihdamı %9.1 artışla 285 bin kişiye ulaştı. Aynı yılda ödenen maaş ve ücretlerdeki artış ise %131.4 gerçekleşti.

Halka açık kuruluş sayısı 30'a yükseldi: ISO İkinci 500'de halka açık kuruluşların sayısı 2017-2022 arasında inişli çıkışlı bir seyir izledikten sonra 2023'te 4 adet artarak 30'a yükseldi. Halka açılmalar, sermayenin tabana yayılması ve özellikle sanayi kuruluşlarının kaliteli finansal kaynağa erişimi açısından oldukça önemli. ISO 1000 içinde halka açık kuruluşlar sayısında yaşanan artış, sanayide halka açılma eğiliminin kuvvetlenmeye başladığını gösteriyor.

Yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısı azalıyor: ISO İkinci 500'de yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısı, 2018-2021 arasında yaşanan yükselişin ardından 2022'de duraklamış, 2023'te ise 7 adet azalarak 66'ya düştü. Yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısındaki gelişmeler, firmaların sermaye yapılarındaki değişimlerin yanı sıra ISO 500 ile ISO İkinci 500 arasındaki geçişlerden de etkileniyor.

Sanayide Anadolu ağırlığı artsa da en büyük paya ISO sahip: ISO İkinci 500'de yer alan kuruluşlar bağlı olduğu oda bilgilerine göre sıralandığında, yıllar itibarıyla sanayideki Anadolu ağırlığının artmakta olduğu ve Türkiye'deki dağılımının daha dengeli bir gelişim göstermeye başladığı dikkat çekiyor. Son yıllarda sayısal olarak düşüş göstermesine karşın, İstanbul Sanayi Odası 134 şirketle halen ISO İkinci 500 içinde en büyük paya sahip. ISO'ya üye kuruluşların sayısı 2023'te 8 adet azaldı. İstanbul'u 44 şirketle Ege Bölgesi Sanayi Odası izlerken, Kocaeli 35, Bursa ve Gaziantep 34, Adana 19 şirketle üst sıralarda yer alıyor.

Gıda, kimya, tekstil, metal ve makine sektörleri ağırlıkta: ISO'nun oluşturduğu 10'lu sektör gruplandırmasına göre dağılımına bakıldığında, ISO İkinci 500'deki firmaların %65'e yakını 4 sektör grubunda toplanıyor. Bunlar sırasıyla 109 firmayla 'gıda ürünleri sanayi', 78 firmayla 'kimyasal ürünler, plastik ve kauçuk ürünleri sanayi', 71 firmayla 'tekstil ürünleri sanayi', 64 firmayla 'ana metaller ve makine imalat sanayi' sektörleri. Söz konusu dört sektör aynı zamanda 2023 yılı verilerine göre üretimden net satışların da %63'ünden fazlasını gerçekleştiriyor. Diğer taraftan ilk ikideki sektörlerin üretimden net satışlar içindeki payı geçen yıla göre artarken takip eden iki sektörün payının azalış göstermesi de dikkat çekiyor.

İŞTEN ÇIKARMA VE İFLASLAR KAPIDA

ŞİRKETLER, ENFLASYON, DÖVİZ KURU VE AZALAN İHRACAT SİPARİŞLERİ NEDENİYLE İFLAS VE İŞTEN ÇIKARMA DALGASIYLA KARŞI KARŞIYA.

TÜRKİYE'DE enflasyon, kur dengsizlikleri ve azalan ihracat siparişleri Türk şirketlerini köşeye sıkıştırmış durumda. Reuters'a göre, uygulanan sıkı para politikası iş dünyasında iflas ve kapanma dalgasını tetikliyor. Özellikle tekstil sektörü, yüksek maliyetler ve azalan siparişler nedeniyle zor günler yaşıyor. Sanayiciler ise teşviklerde değişiklik talep ediyor. Kararda yer alan Reuters'e dayandırılan habere göre; ekonomik darboğazın yansımaları Türkiye genelinde kendini gösteriyor. Çorum'da tekstil üretimi yapan Doğan Duman, üretim kapasitesinin yüzde 60'a düştüğünü ve iş gücünü yüzde 30 oranında azaltmak zorunda kaldığını belirtiyor. Duman, artan enerji maliyetleri ve durağan döviz kuru nedeniyle 27 yıllık şirketinin ayakta kalma mücadelesi verdiğini vurguluyor. Çorum'daki birçok fabrika gibi, Duman'ın işletmesi de kapanma noktasına gelmiş durumda.

SANAYİCİLERDEN TEŞVİK TALEBİ

TÜRKİYE Odalar ve Borsalar Birliği'nin (TOBB) verilerine göre, ilk yedi ayda kapanan şirket sayısı geçen yıla göre yüzde 28 artarak 15 bine ulaştı. Konkordatotakip.com'un derlediği verilere göre, 2024'ün ilk sekiz ayında 982 şirket için konkordato kararı alındı; bu sayı geçen yılın tamamındaki geçici mühlet kararlarının neredeyse iki katına denk geliyor. Sanayiciler, sıkı para politikasının şirketlerin rekabet gücünü zayıflattığını ve iflasları hızlandırdığını belirtiyor. **İstanbul Sanayi Odası** Başkanı **Erdal**

Bahçivanı, konkordatolann iflas zincirlerini tetikleyerek ekonomiye büyük zarar vereceğini vurguladı. Bahçivan, ticari alacakların konkordatodan muaf tutulması gerektiğini belirterek, aksi takdirde çok sayıda şirketin borçlarını ödeyemez hale geleceğini ifade etti. Çorum Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren bir sanayici olan Doğan Duman, teşvik sistemi ile ilgili sıkıntılara dikkat çekerek 5. teşvik bölgesinde yer alan işletmelerin 6. bölge teşviklerinden yararlanması gerektiğini söyledi.

FAİZ ARTIŞLARININ AĞIR FATURASI

TÜRKİYE'DEKİ şirketlerin üretim maliyetleri, küresel rakiplerine kıyasla oldukça yüksek. Özellikle enerji maliyetlerindeki keskin artışlar, firmaların rekabet gücünü zayıflatıyor. Türkiye'de geçen yıl Haziran ayında başlayan faiz artışları, ekonominin farklı sektörlerinde sıkıntıları derinleştiriyor. 2023 başında yüzde 500 artışla 17 bin 2TL'ye çıkan asgari ücret, sanayicilerin maliyet yükünü daha da artırdı. Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi (BETAM) Direktörü Seyfettin Gürsel, enflasyonu kontrol altına almanın ekonomik daralma pahasına gerçekleştiğini belirtiyor. Gürsel, bu sıkı para politikasının büyümeyi düşürdüğünü ve işsizliğin artmasına neden olduğunu ifade etti. **Haber Merkezi**

BAKAN BOLAT: İHRACAT İKLİMİMİZ GÜÇLENMEYE DEVAM EDİYOR

Ticaret Bakanı Bolat, "Hükümet ve Ticaret Bakanlığı olarak uyguladığımız politikalar ve iş dünyamız ile birlikte attığımız adımlar sayesinde ihracat iklimimiz güçlenmeye devam ediyor." ifadesini kullandı.

Ticaret Bakanı Ömer Bolat, sosyal medya hesabından konuya ilişkin paylaşımında bulundu. **ISO Türkiye** İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi'nin 8 ay üst üste eşik değerini üzerinde olduğunu vurgulayan Bolat, şunları kaydetti: "Endeks, ağustos ayında 51,3'e yükseldi. Hükümet ve Ticaret Bakanlığı olarak

uyguladığımız politikalar ve iş dünyamız ile birlikte attığımız adımlar sayesinde ihracat iklimimiz güçlenmeye devam ediyor. Ana ihracat pazarlarındaki ekonomik faaliyetlerini güçlendirerek sürdüren imalatçılarımıza, tarımcılarımıza, ihracatçılarımıza, hizmetler tedarikçilerimize,

bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da desteğimiz tam olacaktır. İhracatımızda yaşanan artış ve ortaya koyduğumuz hedefler, Türkiye'nin küresel alandaki hedefleriyle de uyumlu şekilde güçlenerek sürmektedir. Bu vesileyle tüm ihracatçılarımıza teşekkür ediyorum." (AA)